

אני לעצמי חובה במקום הזה לברר מקחו של צדיק ולהעמיד בעל הבית על תבואתו, ולקבוע את מקומו של הרמ"ע מפאנו ז"ל בשטח הרבה יותר נשגב מרוממות מדרגתו של אישיותו הפרטית.

ידועה היא אזהרתו החמורה של האר"י ז"ל בדבר סמכותו הבלעדית של ר' חיים וויטאל ושלא לעיין בכתבי שאר התלמידים שהעתיקו דבריו, זהו מחד גיסא. אבל מאידך גיסא כבר הוחלט ונתברר (ביחוד על ידי מרן בעל ה"לשם" ז"ל) כי הרבה דברים שאינם נמצאים בכתבי ר' חיים וויטאל ז"ל, ואשר מקומם היחידי הוא רק בדברי הר"י סרוג ז"ל – מוסמכים הם מבית מדרשו של הגר"א. וכל סתרי עולמות עליונים מסודות מלבוש וטהירו עילאה, נזכרים הם בספר "נפש החיים" של ר' חיים מוולוז'ין ז"ל, אע"פ שאין לכל הרזים הללו מקור אלא מדבריו של הר"י סרוג. ובודאי שהיתה בזה תימה גדולה לומר שבבית מדרשו של הגר"א לא התחשבו עם חומר האזהרה של האר"י ז"ל. אלא שלקושטא דמילתא מתבלטת בכאן צדקת דבריו של מרן הכהן מלובלין ז"ל הקובע ב"ספר הזכרונות" כי כל קבלתו של הר"י סרוג מפיו של האר"י ז"ל חלה טרם בוא ר' חיים וויטאל לפני האר"י. ולהיות שהר"י סרוג הלך תיכף לאיטליה, לא נודעו דבריו לר' חיים וויטאל, ולכן לא אספם בין כתיבותיו כמו שאסף מה שכתבו שאר החברים. ומינה, שאזהרתו של האר"י שלא לעיין בכתובות שאר החברים איננה אמורה על דבריו של הר"י סרוג. עד כאן מיסודו של הכהן מלובלין. ואין שום ספק בדבר שגם בבית מדרשו של הגר"א היו סבורים כן. והנה כל דבריו של הר"י סרוג בקבלתו מן האר"י לא הגיעו לידינו אלא דרכו של הרמ"ע מפאנו. (ידועים הם דבריו של הספר "באר שבע" בהקדמתו) ונמצא דמלבד רוממות מעלתו של

- 1 ובפרט שאנו מוצאים דמו שקוף לאזהרה זו בדבריו של ר' חיים וולוז'ין עצמו בהקדמתו לספרא דצניעותא ד"ה ועל דברת. יעוין שם היטב.
- 2 ספרי זכרונות, כרך ב', אות ג', ד"ה ומאחר שאמרנו.
- 3 ופה המקום אתי להעיר על טעות שנכשלו בה רבים, ובכללם גם החכם המובהק מרדכי שמואל גירונדי בספרו "תולדות גדולי ישראל וגאוני איטליה", בסמכם על דברי ההקדמה הזו של ה"באר שבע". כי בספר "באר שבע" אשר לפנינו היה כתוב כמו שהוא לפנינו בדפוס ורשה תר"נ "ויש לי עוד דברים אשר קבלתי... מפי הגאון המקובל הגדול מורי כמהר"ר ישראל סרוק ז"ל... הלא המה בכתובים במגילת סתרים שלי. וכבר זכו בו רבים ת"ל על ידי החכם השלם מוהר"ר עזרא מפאנו ז"ל מק"ק מגטובה כי הוא היה הראשון שהעתיק אצלי...". ומפני כך הכניסו את ר' עזרא מפאנו לתוך תלמידיו של מהר"י סרוג, והמציאו בעדו את התפקיד של מסירת דבריו של הר"י סרוג. לקושטא דמילתא זו היא שגיאה. ר' עזרא זה היה אמנם רב במגטובה, והוא היה המביא את דבריו של המהרמ"ק לאיטליה, אבל אח"כ כשהרמ"ע מפאנו פנה מתורתו של הרמ"ק לתורתו של האר"י, הרי פניה זו נעשתה אך ורק על ידי המהר"י סרוג מבלי שום סרסרות

הרמ"ע מפאנו ז"ל באישיותו הפרטית, הרי הוא תופס את מקומו בתורת טבעת בשלשלת הקבלה של האר"י. ומבלעדין של הרמ"ע מפאנו ז"ל לא היינו זוכים לכל הגילויים של האר"י שלא נכללו בתורתו של ר' חיים וויטאל. עובדה זו מכניסה היא את הרמ"ע מפאנו ז"ל בסודם של חכמי המסורה של תורת האר"י. והם הם הדברים שרצינו לבאר בזה את נשגביות מקומו של הרמ"ע מפאנו ז"ל בשטח הרבה יותר נישא מדוממות מדרגתו של אישיותו הפרטית.

אורי' החכמה

**

מעמד זה של טבעת בשלשלת הקבלה, שהקנו לו מן השמים לרמ"ע מפאנו, הוא הוא המאציל את חוט המקוריות בעצם אופיו. כי שלשלת המסורה בקדושת התורה, אין ענינה מעשה מסירה של חיקוי והתדמות, אלא שאדרבא שלשלת המסורה בישראל, תורת מעיין יש בה. וטבעת בשלשלת זו הרי היא טיפה במעין זה. וכל טיפה וטיפה של מעין מעידה על כוח ההתגברות שבמעין. וכמאמרם ז"ל „כמעין המתגבר“. ובאמת מוצאים אנו כי מקוריות זו משמשת היא לו, לרמ"ע מפאנו, תכונה קבועה בכל דבריו, בין בנסתר בין בנגלה.

אורי' החכמה

ומפני כך מוחזק הוא אצלנו, הרמ"ע מפאנו, לדרך בשבילו המיוחד, עד שכמעט מן הנמנע הוא, שלא תהיינה מרגניתות מחודשות מפוזרות על דרכו בשפע. ועל כן זקוק הוא הרמ"ע מפאנו לחכם נוקב מרגליות, העוקב אחרי פסיעותיו, ודולה את הפנינים הניתנים בכאן דרך הילוכו של הרמ"ע מפאנו.

אורי' החכמה

ואמנם ראויים אתם לברכה על טוב טעמכם, כי יפה בחרתם את החכם, נוקב המרגליות, שהעמים על שכמו את העבודה של דליית הפנינים. שמו של אותו חכם הוא הרב הגאון הנעלה אליהו פינס שליט"א, אשר בכוחו הגדול, מילא את תפקידו בהצלחה מרובה. יהא כוחו וחילו ברוך!

ובר מן דין, נוסף על הענינים המחודשים הנמצאים בספרי הרמ"ע, הרי דבריו של ה„אלפסי זוטא“ משמשים הם תכופות למקורות הלכה אצל מפרשי השו"ע, בין במקום שמוזכר שמו להדיא, בין בסתמא. וכל לב חכם מרגיש נאמנה את ההבדל בין העיון בדברים כשהם נראים

של ר' עזרא הנ"ל. ומה שכתוב בספר „באר שבע“ לפנינו ש„הרב ר' עזרא“, זה נשתבש מהשם עמנואל. וכדבריו של החיד"א בערך „אור יקר“ הקובע כי שמו של הרמ"ע מפאנו היה גם עמנואל. יעוין שם. ולכשתקרא את דבריו של ר' יוסף שאול נאטנזאהן, בעל „שואל ומשיב“, על ספרו של הרמ"ע „שבעים ושנים ידיעות“, תראה את צדקת דברינו.